

HELDENDOM EN TRAGIEK OP ITALIË'S WOESTE HOOGTEN

Carrel & Bonatti

In de geest van de negentiende-eeuwse opera's van Verdi en Puccini hebben zich op de Cervino en Monte Bianco een eeuw na elkaar twee drama's afgespeeld, die een opvallende gelijkenis met elkaar vertonen. In de hoofdrollen: Jean Antoine Carrel en Walter Bonatti, de grootste klimmers van hun tijd. In beide libretto's worden ze afgetroefd door een Engelsman en is er sprake van een zevenmanstouwgroep, waarvan vier deelnemers tijdens de afdaling verongelukken.

TEKST BERT VONK

De bersagliere van de Cervino

Proloog - Eerste pogingen op de Cervino

Carrel is de trotse klimkoning van het Valtournanche en een vurig patriot. Vanwege zijn deelname in de Italiaanse onafhankelijkheidsoorlog draagt hij de eretitel *bersagliere**. Whymper is een jonge Engelse lord, die op dat moment al zijn eerste sporen als alpinist verdiend heeft. Allebei zijn ze bezeten van de Cervino. In 1861 ontmoeten de mannen elkaar voor het eerst, maar komt het nog niet tot een samenwerking. Onafhankelijk van elkaar doen ze een eerste poging op de berg. Carrel wint de prestigiestrijd en komt iets hoger dan Whymper. In 1862 verhuurt Carrel zich na een mislukte poging met Whymper onverwacht als drager aan diens landgenoot John Tyndall. Terwijl Whymper tandenknarsend toekijkt

bereiken Tyndall en Carrel met twee Zwitserse gidsen een schijnbaar onoverbrugbare kloof. Als Tyndall aan Carrel vraagt of die beklommen kan worden, antwoordt hij nukkig: "Vraag het aan je gidsen, ik ben maar een simpele drager." Tot vreugde van Whymper keren de mannen onverrichter zake terug in het dal.

Eerste bedrijf - Het verraad

In 1865 heeft Whymper weer een afspraak met Carrel om de Cervino te beklimmen. Maar dit keer heeft die zich in het geheim al verhuurd aan de Italiaanse minister Sella. Whymper, die zijn buik vol heeft van de Italiaanse intriges besluit nu een poging te wagen op de Zwitserse kant van de berg.

Onder ideale omstandigheden lukt het hem om met een toevallig tot stand gekomen zevenmansgroep de top te bereiken. Als ze hun vlag op de top planten, denken de toeschouwers in het Valtournanche dat Carrel heeft gezegevierd. Maar die weet beter: op een hoogte van 4100 meter ziet hij mannen op de top, die stenen gooien om zijn aandacht te trekken. Diep gefrustreerd daalt Carrel de berg af. Toch kent de verbeterde strijd om de Cervino uiteindelijk alleen maar verliezers: in zijn haast om Carrel af te troeven heeft Whymper verzuimd om de kwaliteit van zijn tochtgenoten te checken. De onervaren Hadow glijdt tijdens de afdaling uit en veroorzaakt zo de dodelijke val van vier deelnemers.

* De *bersaglieri* waren ten tijde van Carrel een elite-infanterieregiment van het Piemonteese leger; tot hun taken behoorde ook het uitvoeren van acties in het hooggebergte. Na 1861 werden zij onderdeel van het Italiaanse leger. Toen in 1870 het specifieke hooggebergtecorps van de Alpini werd opgericht, ontstond er een felle concurrentie tussen de twee elite-eenheden.

↖ Aan de muren van de Rifugio Bonatti hangen talloze foto's van Walter Bonatti, zoals deze. Ondanks zijn enorme gedrevenheid kon hij ook relativeren. "Het avontuur zit binnenin ons", aldus zijn uitspraak aan de huttenwand.
Foto: Bert Vonk

← Het pad naar Rifugio Monzino. Rechts de Aiguille Noire de Peuterey, een van de beroemdste klauterbergen van de Alpen.
Foto: Bert Vonk

→ Hoog boven het Val Tournanche staat op de plek waar de "bersagliere van de Cervino" zijn laatste adem uitblies het Croix Carrel.
Foto: Franco56

← Slank als een kaars troont hoog boven het dal de ongenaakbare Freneypijler. Foto: Frank Peters

→ Voor hij van de Theodulpas afdaalt naar Zwitserland kijkt Whymper nog één keer terug op de Italiaanse flank van de Cervino: de teerling is geworpen. Gravure uit *Scrambles amongst the Alps*.

De verbeterde strijd om de Cervino kent uiteindelijk alleen maar verliezers

Tweede bedrijf - De Italiaanse beklimming

Diepe verslagenheid in het Italiaanse kamp. Maar al gauw zijn de wonden gelikt en besluit Carrel alsnog een poging te wagen om de eer van zijn vallei te redden. Drie dagen na Whymper bereikt hij met drie kameraden de top. Ondanks hun wrijvingen maakt Whymper in zijn memoires een diepe buiging voor Carrel: "Hij was de beste rotsklimmer die ik ooit gezien heb" en "Ik wou dat hij samen met ons op de top had gestaan... Want van alle mannen die hadden geprobeerd de Matterhorn te beklimmen was hij degene die het het meest verdiende."

Epiloog - Verzoening

Het wederzijds respect tussen beide klimmers is zo groot, dat ze elkaar toch weer opzoeken. In 1880 huurt Whymper

Carrel als gids voor een Andesexpeditie en staan ze samen voor het eerst op de top van de ruim 6300 meter hoge Chimborazo. Met uitzondering van deze uitstap blijft Carrel zijn geboortevallei en 'zijn' Cervino trouw. Als gids beklimt hij de berg 51 keer. Op 61-jarige leeftijd sterft hij van uitputting aan de voet van de berg, nadat hij twee klanten in een zware sneeuwstorm veilig naar beneden heeft gebracht. Op de plaats waar hij de laatste adem uitblies staat nu het Croix Carrel ter nagedachtenis aan de *bersagliere* van de Cervino.

Het drama van de Freneypijler

Decor - Monte Bianco-zuidoostflank

De route naar de Rifugio Monzino lijkt gebarricadeerd door honderden meters hoge granietplaten, waarover een half dozijn schuimende watervallen zijn weg

naar het dal zoekt. Daarboven een wirwar van steile graniettorens en woeste gletsjerebreuken. En tot slot, slank als een kaars, een achthonderd meter hoge, loodrechte granietpijler die direct uitkomt op de top van de Monte Bianco, die 3300 meter boven het Val Veny uittorent. Deze Freneypijler wordt in 1961 beschouwd als het laatste grote 'klimprobleem' van de Alpen en is dus inzet van een felle competitie tussen klimmers uit vele landen.

Eerste bedrijf - De beklimming

Het is een stralende julidag in 1961 als Walter Bonatti aankomt in het bivakhutje van waaruit hij de tocht met boezemvriend Andrea Oggioni en klant Roberto Gallieni hoopt te volbrengen. Grote schrik als hij ziet dat de hut al bezet is door vier Fransen die ook de pijler op willen. Teleurgesteld wil Bonatti rechtsomkeert maken, maar de Fransen halen hem over om samen op pad te gaan. De samenwerking tussen de zeven ervaren klimmers verloopt optimaal. Op de tweede dag scheiden nog slechts tachtig overhangende klimmeters hen van de top. Maar als ze aan deze sleutelpassage beginnen, barst er uit het niets een zwaar

onweer los. De groep maakt zich niet al te ongerust. In de verwachting dat ze na een paar uur verder kunnen klimmen kruipen ze in hun bivaktenten. Het begint echter te sneeuwen en 's nachts zakt de temperatuur tot tientallen graden onder nul. Als het licht wordt zien de verstijfde klimmers dat er tot diep in het dal sneeuw ligt. Maar het is helder en ondanks de kou denken ze de top te kunnen halen. Helaas, het weer verslechtert opnieuw en ze moeten terug in hun tenten. En dan maken de klimmers een fatale vergissing. Vertrouwend op hun goede uitrusting wachten ze af.

Tweede bedrijf - De terugtocht

Zestig uur trotseren ze het noodweer. Dan neemt Bonatti als meest ervarene de beslissing: direct abseilen is nu nog hun enige overlevingskans. De afdaling wordt een odyssee: met een grote inspanning slagen de mannen erin om de voet van de pijler te bereiken. Daar zinken ze, doorweekt en half bevroren tot hun borst in de verse sneeuw. Opnieuw wordt er gebivakkeerd. Nu keren de dimensies van de Monte Bianco zich tegen hen. De volgende dag moeten ze nog 1400 meters afdalen over door

sneeuwlawines bedreigde rotsen en over de zelfs onder normale omstandigheden bijna onbegaanbare Freneygletsjer. De uitgeputte mannen vormen één zevenmanstouwgroep om te zorgen dat er niemand in de dichte mist achteropraakt. Dan zakt de Fransman Vieille in elkaar en sterft in de armen van zijn kameraden. Bonatti slaagt erin om met Gallieni en de Fransman Kohlmann het gemakkelijke terrein boven de Gambahut te bereiken. Daar stort Kohlmann in en blijft achter terwijl de Italianen alarm slaan. Een in allerijl georganiseerde reddingsexpeditie komt net te laat voor Kohlmann. Even later stuiten de bergredders op de levenloze lichamen van Oggioni en de Fransman Guillaume. De enige overlevende is Mazeaud, die was achtergebleven om zijn vrienden tot het laatst toe bij te staan.

Epiloog - Rifugio Monzino, augustus 2013

Vroeg in de middag kom ik aan bij de hoog boven het Val Veny gelegen Rifugio Monzino, een nieuwe hut met een nieuwe naam op de plaats waar tot 1965 de Gambahut stond. In de hut herinnert niets meer aan de dramatische gebeurtenissen van vroeger. Meer dan 2000 meter boven me

vleit het eerste wattenwolkje zich tegen de kaars van de Freneypijler. Voorbode van slecht weer? In de hut koop ik een overzichtsfoto van de klimroutes op de Italiaanse flank van de Monte Bianco. De Freneypijler is er niet op ingetekend. Hoewel hij nog geen twee maanden na het drama door Chris Bonington met zeven collega-klimmers is bedwongen en sindsdien talloze malen beklommen is door alpinisten uit alle windstreken, blijft de pijler voor het merendeel van ons bergliefhebbers wat hij altijd geweest is: ongenaakbaar. ■

bvonk@bergenmagazine.nl

LEESTIPS

Scrambles amongst the Alps, Edward Whymper. Kosteloos te downloaden via www.gutenberg.org/ebooks/41234
The Mountains of my life, Walter Bonatti, Penguin Books Ltd., ISBN 9780141957166